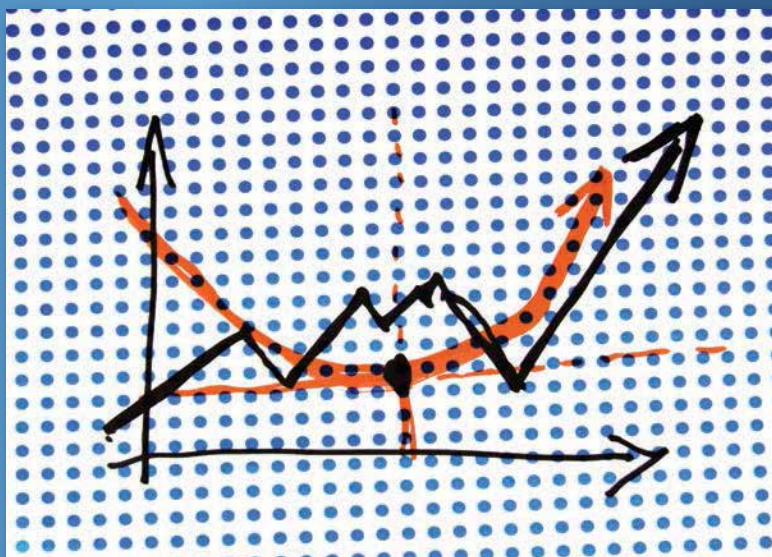

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-76-28

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2015 YEARBOOK

ГОДИНА 7

VOLUME 8

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN: 1857- 7628

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2015

YEARBOOK

ГОДИНА 7

VOLUME VIII

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:

Проф. д-р Трајко Мицески

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Блажо Боев	Prof. Blazo Boev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikolovski, Ph.D
Проф. д-р Еленица Софијанова	Prof. Elenica Sofijanovska, Ph.D
Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски	Emilija Miteva-Kacarski, Ph.D
Доц. д-р Благица Колева	Blagica Koleva, Ph.D
Доц. д-р Љупчо Давчев	Ljupco Davcev, Ph.D

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikolovski, Ph.D
Проф. д-р Ристе Темјановски	Prof. Riste Temjanovski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески Prof. Trajko Miceski, Ph.D

Јазично уредување Language editor

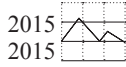
Даница Гавриловска-Атанасовска Danica Gavrilovska-Atanasovska
(македонски јазик) (Macedonian)

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров Slave Dimitrov
Благој Михов Blagoj Mihov

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип Goce Delcev University
Економски факултет Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија 2000 Stip, R of Macedonia

**СОДРЖИНА
CONTENT**

Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, доц.д-р Весна Георгиева Свргинов ВЛИЈАНИЕ НА НЕМАТЕРИЈАЛНИТЕ СРЕДСТВА ВРЗ ПАЗАРНАТА ВРЕДНОСТ НА КОМПАНИИТЕ	7
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Ивана Ивановска Рунтева ФИНАНСИСКАТА РАЦИО АНАЛИЗА – ОСНОВА ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ОДЛУКИ ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ.....	19
Доц.д-р Илија Груевски, доц.д-р Стеван Габер ПРИРОДАТА И ЕФЕКТИТЕ НА ДАНОЧНАТА ИНЦИДЕНЦА (СО ПОСЕБНА АНАЛИЗА НА НЕКОИ ОДБРАНИ ЗЕМЈИ)	27
Доц.д-р Јанка Димитрова, доц.д-р Благица Колева КВАЛИТЕТНОТО УПРАВУВАЊЕ СО ЗАЛИХИТЕ ПРЕДУСЛОВ ЗА БРЗА И ЕФИКАСНА РЕВИЗИЈА	49
Доц.д-р Дарко Лазаров, доц.д-р Митко Кочовски ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА НА ДИРЕКТНИТЕ ЕФЕКТИ НА ИНДУСТРИЈАТА ЗА ОСНОВНИ МЕТАЛИ ВО МАКЕДОНСКАТА ЕКОНОМИЈА	63
Доц.д-р Стеван Габер, доц.д-р Илија Груевски ФИНАНСИСКАТА КРИЗА ВО БРАЗИЛ И АРГЕНТИНА	87
Доц.д-р Емилија Митева-Кацарски, м-р Костадинка Чабулева УЛОГАТА НА ЗЕМЈИТЕ ВО РАЗВОЈ ВО МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	101
Доц.д-р Благица Колева, проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска ЗНАЧЕЊЕТО НА СТРАТЕШКОТО МЕНАѢРСКО СМЕТКОВОДСТВО КАКО ПОЗИТИВЕН ИНДИКАТОР ВО СОВРЕМЕНОТО БИЗНИС ОПКРУЖУВАЊЕ	111
Доц.д-р Јанка Димитрова, Драгица Мицовска Шукриева РЕВИЗОРСКАТА ПРОФЕСИЈА ВО МАКЕДОНИЈА И ВО СВЕТОТ	123
Татјана Теохарева- Монева, проф.д-р Ристо Фотов ЖЕНИ ПРЕТПРИЕМАЧИ- ПРЕДИЗВИЦИ И МОЖНОСТИ.....	133

Деспина Бојчева, проф.д-р Трајко Мицески ПЛАНИРАЊЕТО КАКО ПОЧЕТНА ФАЗА ЗА ФОРМУЛИРАЊЕ НА СТРАТЕГИЈА НА ОРГАНИЗАЦИОНИТЕ СУБЈЕКТИ (со посебен осврт на текстилната дејност) “.....	145
Бобан Трајковски, проф.д-р Ристе Темјановски ЛОГИСТИЧКИ ИНФОРМАЦИОНЕН СИСТЕМ И ЗНАЧЕЊЕТО ЗА СОВРЕМЕНИОТ БИЗНИС: ПОСЕБЕН ОСВРТ НА ОРГАНИЗАЦИОНА ПОСТАВЕНОСТ НА ЛОГИСТИКАТА КАЈ КБР СЕРВИСИ.....	155
Наташа Никовска, проф.д-р Трајко Мицески ОРГАНИЗАЦИСКАТА СТРАТЕГИЈА ВОДИЧ ЗА СОЗДАВАЊЕ И ОДРЖУВАЊЕ НА КОНКУРЕНТСКА ПРЕДНОСТ НА ПАЗАРОТ.....	171
Роберт Трајковски, проф.д-р Трајко Мицески СЕЛЕКЦИЈА НА ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ СО ФОКУС НА ДРЖАВНА АДМИНИСТРАЦИЈА.....	183
Татјана Макаренкова, проф.д-р Трајко Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА ЛИДЕРСТВОТО ВРЗ ИЗВРШУВАЊЕТО НА СТРАТЕГИЈАТА НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО.....	195
Сашо Арсовски, проф.д-р Трајко Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА РАКОВОДИТЕЛИТЕ ВРЗ ОРГАНИЗАЦИСКОТО ОДНЕСУВАЊЕ НА ВРАБОТЕНИТЕ, СО ОСВРТ НА МВР.....	205
Марина Панева, проф.д-р Трајко Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА ТЕХНОЛОГИЈАТА И ИНОВАЦИИТЕ ВРЗ КРЕИРАЊЕТО НА МЕНАџМЕНТ СТРАТЕГИЈА НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО.....	215
Давид Тоневски УЛОГАТА НА ЗАДОЛЖНИЦАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА КАКО ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТ.....	227
Маја Лешева ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЕЛЕКТРОНСКОТО БАНКАРСТВО, НЕГОВИТЕ ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАТОЦИ ВО БАНКАРСКИОТ СЕКТОР ВО Р.М.....	237

ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЕЛЕКТРОНСКОТО БАНКАРСТВО, НЕГОВИТЕ ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАТОЦИ ВО БАНКАРСКИОТ СЕКТОР ВО РМ

Маја Лешева¹

Краток извадок

Она што денес се случува во банкарството во светот слободно би можело да се нарече технолошка револуција. Примената на информатичката технологија придонела на многумина корисници на банкарски услуги да им го олесни животот, а пак на банките да им обезбеди поефикасно работење.

Современите банки при своето функционирање мора постојано да ја докажуваат својата вредност и да го оправдаат своето постоење.

Во Р.Македонија е забележан забрзан развој на електронското банкарство во последните две години. Значително е зголемен бројот и видот на услуги кај банките, меѓутоа евидентно е дека македонските физички и правни субјекти во недоволна мера се запознати со концептот на електронско банкарство. Тоа се должи и на фактот што не постојат доволно информации кои би го доближиле до корисниците електронскиот начин на работа, односно истите би се запознале со предностите на електронското банкарство.

Клучни зборови: *платежни картички, електронски пари, финансиски институции, компјутерска технологија, банкарски производи.*

---

1) Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Економски факултет/ Финансии и банкарство
maja.mitrova@ugd.edu.mk

IMPLEMENTATION OF E –BANKING, HIS ADVANTAGES AND DISADVANTAGES IN THE BANKING SECTOR IN R.M

Maja Lesheva

Abstract

What happens today in the banking world could also be called technological revolution. The application of information technology has contributed to many of the users of banking services make life easier, while the banks to provide more efficient performance.

Modern banks in its operation must continually prove their worth and justify its existence.

In Macedonia, the rapid development of e-banking is observed in the last two years. Significantly increased the number and type of services for banks, but it is evident that the Macedonian physical and legal entities, insufficiently familiar with the concept of electronic banking. This is due to the fact that there are not enough information that would approaching to users electronic mode, that they would be familiar with the advantages of electronic banking.

Keywords: *credit cards, electronic money, financial institutions, computer technology, banking products.*

1. Дефинирање на електронското банкарство

Е-банкарство (*eng. e-banking*) е општ поим за процесите преку кои корисникот може да извршува банкарски трансакции по електронски пат, без посета на институцијата надлежна за трансакцијата.

Комитетот за банкарска супервизија од Базел го дефинира поимот е-банкарство како „дистрибуција на банкарски услуги и производи на нов начин, преку електронски канали. Овие банкарски услуги и производи вклучуваат: банкарски депозити и кредити, сметководствен менаџмент, како и обезбедување други производи и услуги (пр. е-готовина) за електронско плаќање“.²

Дефинирањето на електронското банкарство се разликува помеѓу различни истражувачи, поради тоа што истото опфаќа различни услуги кои можат да се остварат преку различни уреди и во различна форма.

Појавата на електронското банкарство го промени традиционалниот начин на банкарско работење. Промените во технологијата, конкуренцијата

---

2) Electronic Banking Services - Брошура

на пазарот и тековното работење влијаеле и на начинот на работа на банките.

Претходно клиентите со цел да извршат одредени банкарски работи морале да бидат физички присутни во банката. Меѓутоа со воведувањето на електронското банкарство истите активности можат да ги извршуваат по електронски пат за многу пократко време и помали трошоци по трансакција.

2. Причини што ја предизвикале појавата на е-банкарство

Во почетокот банкарската индустрија била конзервативна и склона на традиционални и проверени методи. Меѓутоа, поради зголемениот обем на трансакции во платниот промет и физичките и финансиските ограничувања станало невозможно истите да се извршуваат на веќе постоечкиот начин, па потребата од воведување на електронски пренос на средствата во традиционалниот платен промет станала неминовна.

Овие промени во начинот на работење на банките и развојот на електронското банкарство се поврзани со воведувањето и сè поголемата употреба на компјутерската и телекомуникациската технологија во процесот на обработка и пренос на податоци и информации. Усовршувањето на технологијата носи крупни и еволутивни технолошки промени при функционирањето на банките и другите финансиски институции.

Подоцна праксата покажала дека електронскиот пренос на средствата значи многу повеќе од замена на книжните документи, како и на традиционалниот пренос со електронски, туку истиот придонесува за раст на ефикасноста и конкурентноста, подобар пазарен пристап преку подобра сегментација на купувачите, како и освојување на нови пазари кои резултираат со поголем профит. Со тоа се овозможило поекономично, поефикасно и посигурно работење во однос на традиционалното работење засновано на хартија.

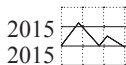
Три битни фактори кои влијаеле на развојот на електронското банкарство биле:

- развојот на компјутерската технологија и зголемениот број на стручни и образовани работни кадри во банкарските институции;
- сложената финансиска структура, која опфаќа голем број на финансиски институции;
- високиот степен на дерегулација на финансискиот пазар, со што се создала поголема конкуренција помеѓу банките.

3. Погодности од е-банкарството

Електронското банкарство ја менува банкарската индустрија и има

огромни ефекти на банкарските односи и врски. Банкарството не е повеќе доверено на браншите каде што лицето мора да пристапи во банката лично за да повлече пари или да размени чек или да бара одредена состојба на својата сметка. Електронското банкарство овозможува секое барање или пак трансакција да се изведе онлајн без никакви лични контакти со банката во кое било време. Обезбедувањето на електронското банкарство во последно време станува неопходно да се има, отколку што беше порано добро да се има.³

Овој начин на услужување на своите клиенти од страна на банките овозможува да се намалат трошоците, бидејќи овој начин на банкарство, моментно е норма, а не исклучок само за развиените земји, а тоа е така поради фактот што електронското банкарство моментно е најевтиниот начин на обезбедување и извршување на банкарските услуги. Е-банкарство може да ни помогне да ги обезбедиме своите заштеди и проверка на сметките, да аплицираме за заеми или, пак, да ги плаќаеме сметките брзо и лесно. За да уживаме во неговите полни бенефиции мора да разбереме дека тоа може да понуди и знае како да помогне доколку ни е потребна помош.

Тоа е услуга која ја обезбедуваат банките и кредитните унии кои овозможуваат банкарските трансакции да се одвиваат преку интернет користејќи персонални компјутери, мобилни телефони или пак лаптопи и преку нив би биле во можност да: влеземе во нашите сметки, односно да имаме пристап до нив во секое време. па дури и во викендите; да ги погледнеме нашите биланси и да провериме дали сметките или депозитите се исчистиле; да се направи трансфер на средства меѓу одделни сметки; даунлоудирање информации директно од персоналниот финансиски софтвер; примање и плаќање на сметки on-line и слично.

За да се стартува онлајн банкарството, сè што треба да се направи е да се логираме на страницата на нашата банка и да ги следиме инструкциите што ги дава таа. Пред да се започне оваа постапка, треба сепак да се осигураме. Исто така, треба да се осигураме дека банката има добра репутација пред да се обезбедат персоналните информации или да се испратат пари. Тоа треба да го направиме и кога ги купуваме банкарските производи или услуги, односно треба да се читаат договорите внимателно, пред да се кликне на афирмацијата или на електронскиот потпис.

Интернетот е соодветно место за да се најдат податоците за банкарските производи и услуги. Исто така, можеме да ги видиме и стапките на штедните влогови, кредитните картици, заемите и другите финансиски производи и услуги. Можеме да откриеме дека овој вид

3) Темјановски Ристе, Е-бизнис, Штип, 2012 г., 218 стр,

трансфер е сличен со пишувањето чекови, но разликата е во тоа што тој се спроведува инстантно. Овој вид банкарство е последниот изум во серијата на технолошките чуда во досегашното минато, инволвирајќи го и користењето на интернетот за испорака на банкарските производи и услуги. Интернетот и мрежата се поважни за одржување на финансиските услуги отколку што се многу други индустрии.

Во последно време расте и бројот на таканаречените виртуелни банки кои работат само по електронски пат. Овие електронски банки имаат ниски трошоци во споредба со традиционалните банки и поради тоа тие често нудат повисоки каматни стапки.

Електронското банкарство или е-банкарството е термин кој се користи за изведување трансакции, плаќања и слични активности со помош на интернетот преку банка, кредитна унија и слично. Ова им овозможува на клиентите да ги изведуваат своите банкарски работи надвор од работното време на банките и од кое било место каде што е достапен интернетот. Во повеќето случаи web-browserot е користен и секоја нормална интернет конекција е поволна. За изведување на оваа работа не е потребен никаков специјален софтвер или хардвер.

Со помош на персонален компјутер, банката овозможува 24-часовен пристап до информациите и до сметките и им овозможува на своите клиенти да заштедат време и пари, а истовремено да си ги реализираат и своите обврски.

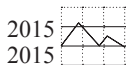
Притоа може да се каже дека електронското банкарство ги нуди следните услуги и ги има следните придобивки:

- да се видат билансите и активностите на депозитот и на сметката за заеми;
- да се видат, отпечатаат и зачуваат месечните извештаи;
- трансфер на фондови меѓу различни сметки;
- опција за плаќање сметки и слично.

4. Електронското банкарство и неговото влијание врз клиентите

Со воведувањето на електронското банкарство, освен за банките, значителни придобивки се појавуваат и за нивните клиенти, кои ги користат банкарските услуги, а тоа се следниве:

- Е-банкарството нуди поголем избор за клиентите;
- Е-банкарството ги обезбедува клиентите со поевтини услуги, преку тоа што им дозволува да купуваат од многу места и да извршуваат брзи споредби;
- Е-банкарството во некои случаи овозможува брза испорака на бараната информација;

- Потрошувачите можат да дојдат до значајни и детални информации за неколку секунди, наместо денови и недели.

Интернетот му нуди можности на банкарството за подобрување на квалитетот на услугите со истовремено намалување на трошоците. Квалитетот на услугите може да се подобри со обезбедување одговори на прашањата на купувачите во вистинското време. Последните децении сме сведоци на појавата на еден нов вид пари, познати како електронски пари. Тоа го овозможува сè поголемата и помасовната појава и употреба на електрониката, компјутерите, во банкарското работење. Наместо да се употребуваат готовите пари, чекови или други платежни инструменти, може да се депонираат пари или да се изврши купување, едноставно преку преносот на електронските сигнали. Тоа не значи дека парите исчезнуваат. Ако парите не можат да се видат, да се фатат в рака, не значи дека парите исчезнале. Тие само ја видоизмениле формата. Слично како порано што ја менуваа формата, од полновердни во книжни пари и сега парите ја измениле формата во вид на електронски сигнали, кои се чуваат во меморијата на компјутерите во банките.

5. Заштита на електронското банкарство

Виртуелниот криминал станува значаен проблем и за организациите и за потрошувачите. Основната цел на заштитата и безбедноста на податоците во компјутерските мрежни системи претставува отстранување на изворот на опасности на кои системот е изложен. Потребно е да се истакне дека апсолутна заштита на системите и податоците не постои.⁴

Повеќе се работи за методи кои се преземаат за да се намалат што повеќе опасностите на кои тие се изложени. Основните принципи на безбедност може да се поделат во пет категории.

- *Автентикација*: Обезбедување дека комуникациските страни се тие коишто тврдат дека се.
- *Контрола на пристап*: Спречување на неовластено користење на ресурси, односно овој сервис контролира кој има пристап до ресурсот, под кои услови пристапот може да се оствари и што им е дозволено да направат на оние што имаат право на пристап.
- *Податочна тајност*: Заштита на податоците од неовластено читање.
- *Податочен интегритет*: Обезбедување дека примените податоци се исти како и податоците пратени од овластениот испраќач, односно нема промени, вметнувања, бришења или герлау.
- *Неодредување*: Нуди заштита спроти една од комуникациските страни која одрекува дека учествувала во целата или дел од комуникацијата.

4) „Закон за електронска трговија“, Сл.весник на РМ, бр. 133, 2007

Заклучок

Брзиот развој на технологијата се одрази и во банкарството, го промени начинот на работење на банките и овозможи воведување на нови канали на дистрибуција на банкарските услуги. Електронското банкарство, како општ поим за процесите преку кои корисникот може да извршува банкарски трансакции по електронски пат, без посета на институцијата надлежна за трансакцијата, во голема мера ја унапреди и олесни работата, како на корисниците, така и на банките. Неговите значајни предности во однос на традиционалното банкарство придонесоа за кратко време истото да биде прифатено од многу банкарски корисници во светот. Меѓутоа развојот на технологијата и употребата на интернет мрежата од една страна е позитивна, а од друга страна придонесува за нови начини за вршење на злоупотреби. Исклучително брзиот развој на технологијата продолжува и понатаму. Тоа овозможува постојано усовршување на начинот на функционирање на финансиските институции како и подобрување на постоечките банкарски услуги и создавање на нови иновативни производи и услуги. Поради тоа се наметнува потребата од постојано истражување во оваа област од банкарството, а со цел следење на светските трендови и овозможување најновите е-банкарски услуги да им бидат достапни и на македонските граѓани.

Користена литература

- [1]. Altman, E.I., Saunders, A., Credit Risk Measurement: Development Over the last 20 Years, Journal of Banking and Finance, 21, 1998
- [2]. Arriaza, V.A., Doing Business with Small Business, Business Credit, Nov/ Dec, Vol.101, Issue 10, 1999
- [3]. Bardos, M., Detecting the Risk of Company Failure, Journal of Banking and Finance, 22, 1998
- [4]. Electronic Commerce”, 1999
- [5]. Трпески д-р Љубе, „Пари и банкарство“, 2003
- [6]. Темјановски Ристе, Е-бизнис, 2 издание, Штип, 2011 г.
- [7]. Фредерик С. Мишкин, Економија на пари, банкарство и финансиски пазари, 2010 г.
- [8]. Фредерик Машкин, Стенли Икинс Финансиски пазари и институции, 2012 г.
- [9]. Шуклев Бобек: Менаџмент на мал бизнис, Скопје, Економски факултет, 2001 г.

Законски прописи:

Закон за електронска трговија, Сл.весник на РМ, бр. 133, 2007
Закон за банките

Интернет страници

Предности и слабости на финансиските продукти што се нудат на пазарот, <http://bankarstvo.mk/index.php/analizi/item/444-prednosti-i-slabosti-na-finansiskite-produkti-koi-se-nudat-na-pazarot>

Закон за банките, http://www.finance.gov.mk/files/u11/zakon_za_bankite.pdf